

התוכן:

		שפתי ישנים
		בענין לימוד הקבלה
		בענין אמירה לנכרי שבות - בשיטת הרב בעל התניא
		הערה על נוסח הא לחמא עניא / למה שואלים מה נשתנה בתחילת עריכת הסדר / לא הזכר שמו של משה בהגדה / אמאי אין אומרים הלל בהמשך אחד
		פני חמה
		נוסח סדר ברכת החמה לדורותיה
		אם מחוייבים להשתדל לראות את החמה כדי לברך עלי'
		בענין ברכת החמה ביום המעונן
		קידוש החמה - גדר הברכה
		ברכת שהחינו על תקופת החמה
		על הפרק
		הוציא כלאים מטלית של מצוה, האם צריכים להתיר הציצית ולחזור ולהטילם
		האם מותר לברך על טלית שנעשה מצמר ופוליאסטר משום ספק אם חייב בציצית
		דבר הלכה
		חיתר נשואין לבן קראים שנשא בת אשכנזים
		בענין: זמן ק"ש ותפילה לשיטת המג"א והגר"א / האם עדיף כשיטת המג"א וביחידות, או כשיטת הגר"א ובמנין
		חגים וזמנים
		המשכיר דירה לישראל שאינו שומר תו"מ ויש בתוכה חמץ בפסח - האם עובר המשכיר על בל יראה
		בענין כתיבת תאריך במכתב דברי תורה בחול המועד
		בענין הנ"ל
		חיוב נשים בזכירת יציאת מצרים
		בענין עישון סיגריות של חמץ בפסח
		בריקת חמץ - בחצר חדר מדריגות
		האומנם אסור לשיר בליל הסדר?
		מצות שמחת יום טוב (בזה"ז)
ז	רבי מרדכי הענא זצ"ל	
יב	רבי משה דובער ריבקין זצ"ל	
כב	רבי משה אהרן רוזינטל זצ"ל	
כז	הרב גבריאל ציננער	
לא	הרב חיים רפפורט	
לז	הרב אהרן הכהן פערל	
מג	הרב ישראל מאיר מקובצקי	
מו	הרב אהרן מרדכי בריסק	
נד	הרב גדלי' אבערלאנדער	
סב	הרב פינחס אברהם מייערס	
ע	הרב ברוך אבערלאנדער	
צו	הרב אהרן שלמה וייסמן	
קב	הרב חיים אבערלאנדער	
קטז	הרב יוסף ליברמן	
קיו	הרב ישראל פיינהנדלר	
קיח	הרב שלום שפאלטער	
קכא	הרב גימפל ליפשיץ	
קמב	הרב ישראל מאיר מקובצקי	
קמט	הרב ישראל דנדרוביץ	
קסא	הרב משה שווערד	

הרב משה שווערד

קיו גארדנס הילס, ניו יארק

מצות שמחת יום טוב [בוה"ז]

בוה"ז, אין שמחת יו"ט בוה"ז דאורייתא. והחיוב מדרבנן הוא מקיים ע"י יין. אמנם, הרמב"ם יש לו שיטה אחרת בזה. בהל' חגיגה (פרק א הל' א) כתב "והשמחה האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה, ואלו הם הנקראים שלמי שמחת חגיגה שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלקיך, ונשים חייבות במצוה זו." ומשמע שהחיוב שמחה רק תלויה על האפשרות להקריב קרבנות, ובוה"ז, אין אפשרות לקיים שמחת יו"ט באופן אחר. אך בהל' יו"ט (פרק ו הל' יז-יח) כתב:

והחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו שנאמר ושמחת בחגך וגו', אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמות הוא ובניו ובני ביתו כל אחד ואחד כראוי לו. כיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות, והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין.

כלומר שאע"פ שהקיום של שמחת יו"ט הוא בבשר שלמים, מ"מ יש קיום של שמחת יו"ט גם בשאר מיני שמחות כל אחד כפי הראוי לו. ומשמע מדבריו שהחיוב של שאר מיני שמחות הוא ג"כ דאורייתא.

ויש להקשות כמה קושייות על הרמב"ם: (1) מהו המקור לדברי הרמב"ם לומר ששאר מיני שמחות הן ג"כ מדאורייתא. הלא בגמ' משמע שרק מקיימים מצות שמחת יו"ט מה"ת בבשר שלמים.

המצוה של שמחת יו"ט קשורה בקרא להקרבת השלמי שמחה. לכן עלינו לברר, בוה"ז דאי אפשר להקריב קרבנות, אם מצוה זו עדיין נוהגת מדאורייתא או שהיא רק מדרבנן, ובכל גוונא, איך אנו מקיימים מצות שמחת יו"ט בזמן הזה.

מצות שמחת יום טוב בוה"ז: מדאו' או מדרבנן

בגמ' (פסחים קט.) משמע שהחיוב של שמחת יום טוב בזמן הזה אינו אלא מדרבנן. בגמ' איתא:

תנו רבנן חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל שנאמר ושמחת בחגך כמה משמחם ביין רבי יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן אנשים בראוי להם ביין ונשים במאי תני רב יוסף בכבל בכגדי צבעונין בארץ ישראל בכגדי פשתן מגוהצין תניא רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלקיך ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש.

מבואר בגמ', שהחיוב שמחה בזמן המקדש היה בבשר (שלמים). אך בזמן הזה שאין בית המקדש קיים, החיוב הוא ביין או באנשים הראוי להם ונשים בראוי להן. ועיין בתוס' (מ"ק יד:.) שכתבו "מיהו נראה לי דשמחת הרגל נמי דרבנן ושמחת היינו בשלמי שמחה כדאיתא בחגיגה (ח.)." כלומר, ששמחת יו"ט בוה"ז אינה אלא מדרבנן שאין שמחה אלא בבשר קדשים ומכיון שאין לנו בשר קדשים

שמחות, ואין צריך בשר שלמים אלא למצוה מן המובחר.¹

וכתב השג"א שהרמב"ם הבין שהמקור של החיוב שמחה הוא מהפסוק "ושמחת", ומקיימים המצוה בכל מיני שמחות, והגמ' (שמשמע שצריך דוקא שלמים) אינה מדוברת בשאר מיני שמחות רק במצוה מן המובחר. אמנם, יסוד זה אינו מסביר דברי הרמב"ם בהל' חגיגה שמשמע מדבריו שאין מצות שמחה אלא בבשר שלמים.

והשאגת אריה הסביר:

מצות שמחה שנצטוונו ברגל אינה שמחה פרטית אלא שמחה כללית שמחוייב לשמוח ב"ט בכל מיני שמחה שיכולת בידו לשמוח ולא דמי לשאר מצות ששוין בכל אדם העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט אבל השמחה זו כל אדם ואדם מחוייב לשמוח כפי יכולתו ולפי רוב עושרו וכן אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן וה"נ קטנים ... אם יש יכולת בידו להביא שלמים ברגל חייב בהן נוסף על כל שאר מיני שמחות כיון שמצינו בהן שמחה אבל אם הוא טמא או בזה"ז שא"א בשלמי שמחה הרי הוא יוצא ירי חובתו בשאר מיני שמחות שיש יכולת בידו לקיימן וסגי ליה בהכי.

כלומר, שהחיוב שמחה הוא לשמוח כל אחד כפי יכולתו והכל תלוי על האדם ובמה משמחו. לכן יש חילוק בין חיוב שמחה באנשים וחיוב שמחה בנשים. כיון שיש דברים שמשמחים את האנשים ואינם משמחים את הנשים, וכן להיפך, המצוה של שמחת יו"ט מקיימת באופנים שונים.² אך יש חיוב נוסף של מצות שמחת יו"ט לאכול את השלמי שמחה והטעם הוא מפני שהתורה כתבה את החיוב של 'ושמחת' אצל השלמי שמחה. אבל אם אינו יכול לאכול את השלמי שמחה

(2) אפי' אם נקבל שמקיימים מצות שמחת יו"ט מה"ת ע"י יין, למה יש חילוק בין אנשים ונשים לגבי חיוב זה. הלוא לגבי אכילת בשר החגיגה החיוב על האנשים והנשים שוה.

(3) האם המצוה של שמחת יו"ט בבשר שלמים ומצות שמחת יו"ט בשאר מיני שמחות אותה המצוה או שתי מצוות נפרדות. ואם היא מצוה אחת (כמו שמשמע כן במה שכתב "יש בכלל אותה שמחה"), למה הביא הרמב"ם בב' מקומות (הלכות חגיגה והלכות יו"ט) שתי הלכות נפרדות.

(4) אם באמת יש קיום דאורייתא של שמחת יו"ט ע"י יין, למה בזמן המקדש היה החיוב דוקא בבשר שלמים. לכאורה היה אפשר לקיים מצות שמחת יו"ט בין אף בזמן המקדש.

(5) מניין להרמב"ם שבוה"ז יש שמחה בבשר. הלוא בגמ' משמע שאין שמחה בבשר אלא בבשר שלמים, ואיך ידע הרמב"ם שיש שמחה ג"כ בבשר חולין.

הסבר שיטת הרמב"ם: שאר מיני שמחות

והשאגת אריה (סה) הסביר את דברי הרמב"ם ע"פ הר"ן. הר"ן (סוכה כא.) הקשה במה שמבואר במש" (סוכה מב:) "ההלל והשמחה שמונה". כלומר, שיש שמחת יו"ט כל שמונה ימים של חג (הסוכות ושמיני עצרת). והקשה הר"ן שאם חל יום ראשון של חג בשבת שא"א לשחוט את השלמים בשבת או בערב יו"ט (שאין שחיטת שלמי שמחה אלא ביו"ט), היאך יכול להיות ששמחה היא שמונה ימים. הלוא א"א לאכול שלמי שמחה ביום ראשון של חג. ותירץ "איתא לשמחה בבשר של חולין או בשאר מיני שמחות שלא אמרו אין שמחה אלא בבשר אלא למצוה מן המובחר אבל לא לעכב". כלומר שאפשר לקיים מצות שמחת יו"ט גם בשאר מיני

¹ יב"ט הספר החינוך (מצוה תפח) שמקיים מצות שמחת יו"ט בכל מיני שמחות אלא שבשר שלמים הוא למצוה מן המובחר.

² נראה שא"י הכל תלוי על האדם, שא"כ מי שאינו נהנה מאכילת בשר פטור מאכילת שלמים, ולא משמע כן בסוגיא.

כלומר, שלשון הברייתא היא "בזמן שבת המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר". הברייתא רק כתבה שאין שמחה אלא בבשר ולא כתבה שאין שמחה אלא בשלמים. והכוונה היא שעיקר מצות שמחת יו"ט היא בבשר מכיון שהפסוק הזכיר את החיוב שמחה בנוגע לאכילת בשר שלמים. אמנם, השלמים אינם עיקר המצוה אלא האמצעי לקיים מצות שמחת יו"ט באכילת בשר. ובזמן הבית שיש את האפשרות לקיים מצוה זו ע"י אכילת בשר קודש, ודאי עדיף שיעשה כן. אבל אם לא היה לו בשר שלמים, עדיין יש מצוה של שמחת יו"ט ע"י אכילת בשר חולין. אמנם, תירוץ זה אינו מסביר לנו למה יש חיוב בזמן הזה ביין, ויבואר להלן.

ועיין במו"ז (ח"ו ס' קיא) שכתב שאף שיש קיום מצות שמחה בשאר מיני שמחות, מ"מ מצוה מן המובחר היא לעשותו ע"י בשר שלמים שע"ז יכול לשתף הנאה רוחני עם הנאה גשמי. אבל אם אי אפשר לאכול בשר שלמים, עדיין יש קיום ע"י אכילת בשר של חולין.

והסברים אלו תרצו על כמה מהקושיות שהבאנו. על פי תירוצים אלו יש להבין שהמקור לשאר מיני שמחות הוא מאותו הפסוק. עוד יש להבין שבאמת יש חילוק בין אנשים לנשים לגבי מצות שמחת יו"ט. ועוד יש להבין דברי הברייתא שמשמע שאין חיוב אכילת בשר בזמן הזה. באמת כוונת הברייתא היא שיש חיוב לאכול בשר, אלא שאינו מן המובחר כמו אכילת שלמים.

אך עדיין צ"ע לפי הסברים אלו, שאם באמת החיוב לאכול בשר שלמים אינו אלא למצוה מן המובחר, למה לא הזכיר הרמב"ם דבר זה בהל' חגיגה. ועוד, למה הביא ב' הדינים בב' מקומות. היה לו לצרף שתי ההלכות ולכתוב אותן במקום אחד שיש לקיים שמחת יו"ט ע"י כל מיני שמחות,

מאיזה טעם שיהיה, עדיין חייב לשמוח כפי יכולתו ולשמח את עצמו בשאר דברים.

והשאגת אריה הביא ב' ראיות ליסוד זה:

בביצה (ז:) מבואר שהיו אמוראים שלא היו רוצים להתמיר כ"כ בהלכות כיסוי הדם ביו"ט משום חשש שיגרום אנשים למנוע משמחת יו"ט. ומבואר שהיו חוששים אף בזה"ז (שאמוראים אלו לא היו פוסקים על זמן המקדש אלא על זמן הזה) שאם היו מתמירים בהלכות כיסוי הדם, ההמון עם לא היו שוחטים העופות ועל ידי זה לא היו יכולים לקיים מצות שמחת יו"ט כפי יכולתם. ואם מצוה זו אינה אלא מדרבנן, לא היו חוששים כ"כ שימנע משמחת יו"ט.³

במועד קטן (יד:) איתא "אבל אינו נוהג אבילותו ברגל שנאמר ושמחת בחגך אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד". כלומר, ששמחת יו"ט שהיא מצוה של הרבים דוחה את האבילות שהיא מצוה של היחיד. ויש כמה ראשונים (עיין בב"י יו"ד ס' שצט) הסוברים שאבילות יום ראשון דאורייתא היא. א"כ איך אפשר שתבוא מצוה דרבנן של שמחת יו"ט ודחי מצוה דאורייתא של אבילות. אלא ודאי שמצות שמחת יו"ט בזמן הזה היא דאורייתא, ולכן אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד.

ועיין בתורה תמימה (דברים טז: יד) שהעיר שהברייתא (בפסחים) לא כתבה שא"א לקיים מצות שמחת יו"ט אלא בבשר שלמים. וכתב:

ולי נראה דעיקר הכונה שאין שמחה אלא בבשר, והשלמים אינם רק אמצעי לאכול בשר קודש אבל אין ה"נ דאם אין בשר קודש החיוב לאכול בשר חולין, יען דבדואי אין הענין יוצא מידי פשוטו שהבשר פועל על הגוף להתעורר לשמחה, דאל"ה לא הו"ל להגמרא לומר אין שמחה אלא בבשר אלא אין שמחה אלא בשלמים.

3. עיין בשו"ת יחזה דעת (חלק ו' ס' לג) שכתב שמי שקשה לו לאכול בשר בהמה, אפשר לו לקיים מצות שמחת יו"ט ע"י אכילת בשר עוף. והביא אריה מגמ' זו, שמבואר שיש שמחת יו"ט באכילת עוף.

הדרשה שהביאה הגמ' בנוגע לליל ראשון של יו"ט היא אך ורק לגבי החיוב שמחה ע"י אכילת בשר שלמים. אף שיש חיוב שמחה ע"י אכילת בשר שלמים כל הרגל, בליל ראשון הוא פטור מחיוב זה. אבל החיוב שמחה כללית נוהג כל ימי הרגל אפי' בליל ראשון.

ולכן ניחא מה שאין אבילות נוהגת בליל ראשון של יו"ט, משום שהאבילות נדחה מפני החיוב שמחה כללית. מכיון שיש חיוב שמחה אתי מצות עשה של רבים של שמחת יו"ט ודוחה המצות עשה של יחיד של אבילות.

והגר"ח הסביר שהטעם שאין חיוב שמחה באכילת בשר שלמים בליל ראשון הוא משום שאי אפשר להקריב השלמי שמחה אלא בזמן שיש חיוב שמחה והוא ביו"ט עצמו (ולכן א"א להקריב את הקרבן בעיו"ט). ומכיון שאין מקריבין קרבנות בלילה, אי אפשר להקריב הקרבן שלמים עד היום, וממילא א"א לאכול בשר שלמים אלא מיום הראשון ואילך, אבל לא בליל ראשון, שאין כאן קרבנות שלמים לאכול.⁴ ולפ"ז ניחא מה שהשמיט הרמב"ם הפטור שמחה בליל ראשון שהפטור אינו אלא על האכילת שלמים ולא על השמחה כללית. ופטור זה כבר נשמע מדבריו בהל' חגיגה שאי אפשר להקריב השלמי שמחה עד היום, וממילא אין חיוב שמחה (של אכילת שלמים) בלילה.⁵

ולפי הגר"ח יש לתרץ כמה מהקושיות. הרמב"ם לא הביא בהל' חגיגה את הדינים השייכים לזמננו משום שבהל' חגיגה הוא מיירי במצוה נפרדת של חיוב שמחה של אכילת שלמים. דינים אלו אינם נוגעים כ"כ למצוה זו, שא"א לקיים מצות אכילת שלמים

אלא שמצוה מן המובחר לעשות כן כבשר שלמים.

והגר"ח (הובא בעמק ברכה עמ' קח, ועיין באריכות במאמר הגר"ח הובא בספר זכרון מבקשי תורה בעניני יו"ט ס' נ) היה לו הסבר אחר ברמב"ם. בסוכה (מח:): מובא ברייתא:

תנו רבנן והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון או אינו אלא יום טוב הראשון כשהוא אומר אך חלק ומה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו.

כלומר, הברייתא הביאה דרשה שאין שמחת יו"ט בליל ראשון של הרגל. אך הרמב"ם לא הזכיר דין הזה שבלייל יום טוב ראשון אין שמחת יו"ט, וצ"ע למה. עוד צ"ע, למ"ד יום ראשון של אבילות דאורייתא ותופס לילו כיומו (ר"ל שאם מת המת ביום ונקבר באותו יום, יש אבילות מה"ת עד הלילה שלאח"כ והלילה בכלל), א"כ היה צריך לומר שיש אבילות בליל ראשון של יו"ט כיון שאין שמחת יו"ט מה"ת ואבילות היא מדאורייתא, ולא אתי מצוה דרבנן של שמחת יו"ט ודחי מצוה דאורייתא של אבילות. ובודאי שאין אבילות בליל ראשון של יו"ט.

ותירץ הגר"ח שבגמ' (פסחים) מובא ב' מיני שמחת יו"ט. א' יש שמחה ע"י אכילת בשר שלמים. ב' יש שמחה כללית שאפשר לקיים ג"כ ע"י דברים של חול כגון יין, בגדים צבעונים וכו'. ובאמת יש ב' חיובי שמחה ביו"ט מדאורייתא: החיוב ע"י אכילת בשר שלמים, והחיוב כללית שאפשר לקיים ע"י דברים של חול המשמחים אותו.

4. הגר"ח הוכיח שא"א להקריב קרבן אלא בזמן שמחה ממה שיש חיוב לאכול שלמים בליל שמיני עצרת אף שזוהי תחילת החג. א"א להקריב בלילה, אלא צריך להקריבו בשביעי שהוא חג אחר. ומה ראיה שיש להקריב את שלמי שמחה מבכוריי בדוקא כשהוא זמן של שמחה. לכן אפשר להקריבו בשביעי ערב חג שמיני עצרת שהוא זמן שמחה, אבל אי אפשר להקריב אותו ערב יום הראשון שאינו זמן שמחה.

5. ועיי' במרו"ז (ח"ז ס' קיב) שהסביר באופן אחר קצת. הוא הסביר שיש מצות שמחת יו"ט אף בליל ראשון, אלא שהשמחה אינה אלא בלב. אין חיוב לעשות שום מעשה שגורם את השמחה. לכן ניחא מה שיו"ט דוחה את האבילות, דמכיון שיש מצות שמחה בלב והיא שמחה דרבים, אתי עשה דרבים ודחי עשה דיתיר. אמנם, הדרשה שבלייל ראשון אין חיוב שמחה לא קאי אלא על מעשים הנורמים שמחה כגון אכילת קרבן, שתיית יין וכו'.

דאיתא "רבי יהושע בן לוי אמר ושמחת אפילו ממקילון א"ר לעזר (צ"ל אלעזר) נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה שמחה האמורה להלן שלמים אף כאן שלמים." ומבואר שיש מחל' ריב"ל ור"א אם אפשר לקיים מצות שמחת יו"ט בבשר מן השוק, שהוא בשר חולין, או דוקא ע"י בשר קדשים. והתורת רפאל העיר שהרמב"ם פסק כריב"ל שאפשר לקיים מצות שמחת יו"ט בבשר חולין.

ויש כמה אחרונים שכתבו שכוונת הכבלי היא שבזמן הזה צריך לקיים מצות שמחת יו"ט ע"י בשר ויין:

(1) היום של שלמה (ביצה פ"ב ס' ה) כתב שלגמ' היה פשוט שאכילת בשר אפי' בשר של חולין מהווה קיום בשמחת יו"ט. הגמ' לא הזכירה חיוב זה משום שבלא"ה יש חיוב לאכול סעודה ביו"ט וא"א לקיים מצות סעודת יו"ט בלי בשר. החידוש בגמ' הוא שאף שבזמן המקדש אפשר לקיים מצות שמחת יו"ט ע"י אכילת בשר שלמים בלבד, מ"מ בזה"ז שאין לנו בשר שלמים, א"א לקיים מצות שמחת יו"ט באכילת בשר בלבד, אלא צריך לשתות יין ג"כ. "אין שמחה אלא ביין," כוונתה שאין השמחה של אכילת בשר חולין מספיקה, ולכן צריך ג"כ יין. ועדיין יש לנו לברר למה הוא פשוט כ"כ לגמ' שבשר חולין גורם שמחה.

(2) כבר הכאנו דברי התורה תמימה (שם) שהחיוב שמחת יו"ט הוא אכילת בשר, ובשר שלמים אינו אלא אמצעי כדי לקיים מצוה זו. לכן אף בזמן המקדש אפשר לקיים מצות

אלא דוקא ע"י אכילת קרבן שלמים (ולא על ידי שאר דברים המשמחים).

ולפ"ז מוכן למה בזמן שהמקדש היה קיים לא היתה היכולת לקיים את המצוה ע"י שתיית יין. הגמ' הדגישה שבזמן המקדש אין שמחה אלא בבשר משום שאף שמקיים את השמחה הכללית ע"י שאר מיני שמחה, מ"מ אם לא אכל בשר שלמים לא יצא מצוה זו. אך אם אכל שלמים, הרי הוא ג"כ קיים את המצוה כללית של שמחת יו"ט. ובוה"ז, שא"א לקיים מצות אכילת שלמים, הגמ' הדגישה שעדיין יש חיוב שמחה כללית שיכולים לקיים ע"י שתיית יין ושאר מיני שמחות.⁶

בשר או יין או בשר ויין

ויש להקשות, בין להשאגת אריה ובין להגר"ח, מנין להרמב"ם שבזה"ז יש קיום של שמחת יו"ט ע"י בשר. הלוא בגמ' משמע שרק בזמן המקדש שהיו להם בשר שלמים, היתה השמחה בבשר. אבל בזה"ז שאין לנו בשר שלמים אין שמחה אלא ביין. ואיך כתב הרמב"ם שבזה"ז יש שמחה בבשר חולין?⁷

ויש שרצו לתרץ שהרמב"ם היה לו אותה הגירסא בגמ' שהיה למאירי. בגירסאות שלנו (על הברייתא המדוברת בזה"ז) תניא "במה משמחם ביין." אמנם, גירסת המאירי היא "במה משמחם בבשר וביין." ולפי גירסא זו ניחא מה שהרמב"ם הזכיר החיוב בזה"ז לאכול בשר.

עיין בשו"ת תורת רפאל (להרב רפאל מוולוז'ין ס' צב) שהביא הירושלמי (חגיגה ד:)

6. אך עדיין יש להקשות לפי הגר"ח, מנין להרמב"ם שיש ב' חיובים של שמחה, ומה המקור לשני חיובים אלו. ועוד, מנין להרמב"ם שהפטור שמחה כליל ראשון אינו אלא על אכילת שלמים ולא על שאר מיני שמחות ג"כ.

7. כן הקשה הבית יוסף (ס' תקטז) שהיה קשה לו על מה שהרמב"ם הזכיר שיש חיוב לאכול בשר בזה"ז והניח דברי הרמב"ם בקושיא. וכן הקשה הח"ת בספרו ובה התודה (ליקוטי הלכות חגיגה ר"ה ועכשיו). ועיין בביה"ל (שם ד"ה כיצד) שהעיר שמה הטעם השמיט המחבר החיוב לאכול בשר. והביה"ל הציג שאף שאין חיוב לאכול בשר, מ"מ יש קיום מצוה באכילת בשר. אך מדבריו במ"ב (ס"ק יט) משמע שיש חיוב לאכול בשר. עוד יש להעיר שהמחבר (שם סע' ב) כתב "ולא ימשוך בבשר ויין." משמע שיש קיום באכילת בשר. ועיין בשו"ע הרב (תקטז:ו) שכתב שאכילת בשר חולין אינו חיוב אבל מצוה יש בדבר. ועיין בכפות חמרים (סוכה מב:) שהציע שהרמב"ם לא כיון לומר שיש חיוב בזה"ז לאכול בשר. כוונת הרמב"ם שכתב "והאנשים אוכלין בשר ושתוין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין" היא, שבזמן המקדש הקיים ע"י בשר, ובוה"ז הקיים ע"י יין.

8. עיין שם שהביא ראייה שאף בזמן המקדש העיקר היה הבשר ולא הקרבן ממה שאין מביאין עופות או מנחות לשלמי שמחה. ואם העיקר היה הקרבן היה סגי בעופות או מנחות. אלא העיקר הוא הבשר ולכן הקרבן צריך שיהיה דוקא בשר.

אך בזמן הזה עיקר שמחה היא ביין. אבל עדיין יש שמחה באכילת בשר כמו שהיתה בזמן המקדש. אלא שמכיון שאין באכילת בשר חולין השמחה של הבאת קרבן, יין נעשה העיקר שמחה בזה⁹. ודייק הב"ח כן מלשון הרמב"ם. הרמב"ם כתב "שאיין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין", ולא כתב שאין שמחה אלא בבשר ויין. הרמב"ם בא ללמדנו שיש ב' מיני שמחה, אחד בבשר ואחד ביין, אלא שהיין הוא העיקר.

4) הכפות תמרים (שם) כתב על דרך הב"ח שבזה"ז יין הוא העיקר שמחה, אך עדיין יש חיוב שמחה בבשר שהוא הטפל. והוסיף הכפות תמרים שאף בזמן המקדש היה חיוב לשתות יין משום שמחת יו"ט אלא שהבשר שלמים היה עיקר. אין חילוק למעשה בין זמן המקדש לזמן הזה, שבשניהם יש חיוב אכילת בשר ושתיית יין. אלא, שהגמ' באה ללמדנו מהו העיקר. בזמן המקדש "אין [עיקר] שמחה אלא בבשר". ובה"ז "אין [עיקר] שמחה אלא ביין". אמנם, הכפות תמרים העיר שדין היין היה שונה קצת בזמן המקדש, שבזמן המקדש היין לא היה בא אלא לשרות את הבשר שלמים, משא"כ בזמן הזה, היין גורם עיקר השמחה.

5) במועדים וזמנים (ח"ז ס' קיא) העיר שבגמ' (סנהדרין ע.) מבואר שיש שמחה בבשר חולין,¹⁰ וצריך לומר שזו היתה ההנחה בגמ' פסחים. וכשבאה הגמ' לומר שבזמן המקדש אין שמחה אלא בבשר שלמים, הכוונה היתה שלא היה אפשר לצאת בזמן המקדש בבשר חולין. והטעם הוא משום שבשר שלמים גורם הנאת רוחני וגשמי ביחד, ועיקר מצות שמחת יו"ט היא "שיתוף שמחת רוחני וגשמי".

שמחת יו"ט ע"י אכילת בשר חולין, וכתב התורה תמימה:

ועכשיו שאין ביהמ"ק קיים אין שמחה אלא ביין שנאמר יין ישמח לבב אנוש, נראה דאין הכוונה בזה"ז אין חיוב כלל לאכול בשר, דכודאי לא נשתנה הטבע שאכילת בשר פועלת על התעוררות הגוף והנפש, אלא הכוונה דכיון דהבשר לא הוי בשר קודש וגם לא במקום קדוש, ובאסיפת רעים אהובים ... אינה דיה הבשר לבד לשמח את הנפש שמחה שלימה אלא צריך יין עוד לתוספת התעוררות.

כלומר, שאף בזה"ז אכילת בשר גורמת שמחה. אלא שבזמן המקדש, היתה אכילת בשר שלמים מקיימת גם שמחת הנפש משום שהיו אוכלין את השלמים שהיו בשר קודש במקום קדוש ובאסיפת רעים. ואכילה זו היתה אכילה שקיימת שמחת הגוף ושמחת הנפש כראוי. ובה"ז שאין לנו בשר קודש, ובשר חולין אינו משמח כראוי, צריכים אנו להשלים את השמחה ביין שנותן תוספת התעוררות, ועם שניהם ביחד אפשר לקיים מצות שמחת יו"ט כראוי.

והביא התורה תמימה ראייה שאכילת בשר חולין גורמת שמחה ממה שאסור לאכול בשר בשבוע שחל בו תשעה באב וגם ממה שאונן אסור בבשר.¹¹ עוד הביא ראייה מהמש' (חולין פג.) שמבואר שם שהיו נוהגים להרבות בבשר לכבוד הרגלים.

3) הב"ח (או"ח ס' תקטז) כתב דכוונת הגמ' היתה רק ללמדנו מהי העיקר שמחה ביו"ט. בזמן המקדש עיקר שמחה היתה בבשר קדשים. ושמחה זו היתה לו שני חלקים. הא' שמחת הבאת קרבן. והב' שמחת אכילת בשר.

9. עיין רש"י (סנהדרין ע.) ד"ה כל זמן שכתב שכל בשר, אפילו בשר חולין, שלא שנה ב' ימים וליל אחד כשלמים משמח. וז"ל "שלא עבר עליו זמן אכילת שלמים שני ימים ולילה אחד עדיין בלחלותו הוא ולא אקרי מליח ומשמח את הלב, וכתוב (דברים כז) ובחת שלמים ואכלת שם ושמחת אלמא בר שמחה הוא, אבל בתר הכי הוי מליח ונחלף טעמו במלחו".

10. בגמ' שם מבואר שאין שמחה בבשר אלא ב' ימים ולילה אחת אחר שחיטתה, שאחר כך הוא מפיג טעמו. אך בזמנינו, שאין אוכלים בשר אלא לאחר זמן רב של שחיטתה, י"ל שעדיין מקיימים את המצוה מב' טעמים. הא' אין אנו מרגישים את החילוק בין בשר חדש לבשר ישן, ולכן הבשר עדיין משמח. הב' מכיון שיש לנו אופנים לקרר את הבשר, אין הבשר מפיג טעמו.

לאכול סעודת פת בר"ח. אבל אם שכח לומר יעלה ויבוא ביו"ט, צריך לתזור ולברך משום שיש חיוב לאכול סעודה ביו"ט. והקשו התוס' (ברכות מט: ד"ה אי בעי וסוכה כז. ר"ה אי בעי) שבסוכה (כז.) יש מחל' בין ר"א וחכמים אם צריך לאכול י"ד סעודות בסוכה (ר"א) או רק סעודה אחת בליל ראשון (חכמים), ואנו פוסקים כחכמים שאין חיוב לאכול אלא סעודה אחת בסוכה. וא"כ, איך אמרה הגמ' בברכות שיש חיוב לאכול סעודה ביו"ט, הרי לרעת חכמים אין צריך לאכול אלא סעודה אחת (בליל ראשון) בסוכה, ומכיון שאסור לאכול חוץ לסוכה, מבואר שאין חיוב לאכול סעודה ביו"ט. ותרצו התוס' (סוכה) שאה"נ שאין צריך לאכול סעודה ביו"ט, והגמ' בברכות לא היה מדוברת אלא בליל ראשון שיש חיוב לאכול סעודה. אבל בשאר ימים, אין חיוב לאכול סעודה ואם שכח לומר יעלה ויבא אין צריך לתזור. אך הרא"ש (ברכות פרק ז' ס' כה) כתב שיש חיוב לאכול שתי סעודות של פת בכל יו"ט. אף שאין חייב לאכול אלא סעודה אחת בסוכה, מ"מ יש עוד חיוב סעודה שנית ביום. שיטת החכמים היא שאין חיוב לאכול י"ד סעודות בסוכה וכגון אם ירדו גשמים ואינו יכול לאכול בסוכה, רק חייב לאכול הסעודה בליל סוכות בסוכה. אולם, אם ירדו גשמים, צריך לאכול סעודת יו"ט ביום בביתו. וכתב הרא"ש "ולעולם חובה היא משום שמחת יו"ט". ולכן צריך לתזור כששכח יעלה ויבוא ביו"ט.

וממה שכתב הרא"ש שהחיוב סעודה נובע מהחיוב שמחה, הקשה המעדני יו"ט (אות ז' שס) היכן מצינו חיוב לאכול פת משום שמחת יו"ט. ותירץ המעדני יו"ט שכוונת הרא"ש היא שהשמחה היא האכילת בשר, אבל אינו יכול לקיים מצות שמחת יו"ט ע"י בשר א"כ אכל את הבשר בתוך הסעודה. לכן החיוב אכילת פת נובע מהחיוב שמחת יו"ט, שא"א לקיים המצוה בלי סעודה.

בזמן הזה, אין שמחה אלא ביין משום שיש גם כן משתתף הנאת רוחני עם הנאת גשמי. משא"כ, בשר חולין אינו גורם אלא שמחה גשמי, ולכן אין מקיימים שמחת יו"ט בבשר חולין לבה, אלא צריך לקיימו ביין.

ויש להקשות, שמה שכתוב בגמ' "אין שמחה אלא ביין", משמע שאין בשר חולין גורם שמחה כלל. וי"ל שלא דוקא שאין שמחה כלל אלא ביין, אלא הגמ' באה לומר שע"י בשר לא קיים המצוה כראוי.¹¹

ומשמע מדברי המו"ז, שבזה"ז יוצאים ביין לבד אפילו לא אכל בשר. וא"כ לא באנו ליישוב דברי הרמב"ם. אך יש לומר, שמכיון שיש באכילת בשר חולין שמחה, עכ"פ שמחה גשמית, חייב לאכול בשר מחלק של החיוב של שמחת יו"ט, אע"פ שמקיים את המצוה ביין בלבד. היין הוא עיקר שמחה, אבל יש קיום מצוה באכילת בשר ג"כ.

אופי חיוב וקיום שמחת יו"ט והחיוב לאכול 'סעודת' בשר

כבר הבאנו הגמ' בסוכה שאין חיוב שמחה בליל ראשון של יו"ט. הגר"ח הסביר שהפטור משמחה בליל ראשון אינו אלא מאכילת בשר שלמים, אבל בשאר מיני שמחות, עדיין יש חיוב של שמחת יו"ט. אך השאגת אריה הכין שיש רק חיוב אחד של שמחת יו"ט, ובליל ראשון של יו"ט יש פטור משמחת יו"ט, ואין חיוב שמחה אלא מדרבנן. ולדבריו, אין חיוב לאכול בשר בליל ראשון אלא מדרבנן. אך הרמב"ם לא חילק בין ליל ראשון לשאר ימי היו"ט, ומשמע יותר כדברי הגר"ח.

ויש מהלך אחר היוצא מדברי הרא"ש. בברכות (מט:) מבואר שמי ששכח לומר יעלה ויבא בברכת המזון, אינו חוזר א"כ הברכת המזון היא על סעודה שהיה חייב לאכול פת משום קדושת היום. לכן אם שכח לומר יעלה ויבא בר"ח אין צריך לתזור משום שאין חיוב

11. ענין זה מצינו אצל הר"ן. במש' (פסחים קטז.) חנן יריג היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו. ומשמע מהמש' שאם לא אמר שלשה דברים אלו לא יצא ידי חובתו כלל. אך הר"ן (כה: ד"ה כל) כתב שאין הכוונה שלא יצא ידי חובתו כלל, אלא שלא יצא ידי חובתו כראוי.

ועיין במו"ז (שם) שהעיר כן, שבאמת אין חיוב לאכול בשר כלילה משום שבליל ראשון אין חיוב שמחה אלא מדרבנן. והוסיף, שאף שמדרבנן היה נראה שצריך לאכול בשר, מ"מ אפשר לקיים מצות שמחת יו"ט מדרבנן ע"י אכילת סעודה חשובה אע"פ שאין לו בשר. אך סיים שעדיף לאכול בשר אף בליל ראשון "מטעם שמחה ומטעם כבוד".

ויש להעיר, שלפי דברי הגר"ח, עדיין יש חיוב לאכול בשר בליל ראשון משום שהפסוק משמחה ביו"ט הוא רק פסוק קרבן, והחיוב שמחה כללית קיים אף בליל ראשון. א"כ גם בליל שבועות חייב לאכול בשר.¹² ועיין לקמן מה שכתבנו לפי דברי רע"א.

חיוב נשים במצות שמחת יו"ט

לכאורה, היה צריך לומר שנשים פטורות ממצות שמחת יו"ט משום שהיא מצות עשה שהזמן גרמא. אמנם, בפסוק משמע שנשים חייבות דכתיב (דברים טז:יד) "ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך". וממה שהזכיר הפסוק 'בתך', משמע שנשים חייבות במצות שמחת יו"ט.

ועיין בתורה תמימה (שם אות טו) שכתב שאע"פ שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, מ"מ נשים חייבות. והביא מהגמ' (יבמות סב:): שכל מי שאין לו אשה שרוי בלא שמחה דכתיב ושמחת אתה וביתך, וכמו כן לענין יו"ט, שאי אפשר לקיים מצות שמחת יו"ט בלי אשתו, "שאינן שמחתו שלימה ... לכן חייבת גם היא בגללו". ר"ל, שמכיון שאי אפשר לאיש לקיים שמחת יו"ט כראוי אם אין אשתו שמחה, ממילא גם היא חייבת. והביא ב' מקומות שמצינו חיוב משום שבלי החיוב, א"א לאחר לקיים את המצוה. הא' הר"ן (קדושין ריש טז:): כתב שאף שנשים פטורות ממצות פריה ורביה, מ"מ חייבות לסייע לבעליהן לקיים מצות פו"ר. הב' אף

והיוצא מזה הוא שלפי הרא"ש, צריך לאכול סעודה של בשר כדי לקיים המצוה של שמחת יו"ט. ואם בסעודה זו שכח לומר יעלה ויבוא, צריך לחזור, שהחיוב של שמחת יו"ט גורם חיוב סעודה ביו"ט.

אך מבואר מהרא"ש (לפי המעדני יו"ט) שאי אפשר לקיים מצות שמחת יו"ט ע"י אכילת בשר א"כ אכלו בתוך הסעודה. ועיין בכף החיים (תצד:סא) שכתב בשם כמה אחרונים שאם אכל בשר שלא בתוך הסעודה ג"כ קיים מצות שמחת יו"ט, והוא שלא כהרא"ש. ונראה שהים של שלמה (שם) ג"כ משמע שא"א לקיים מצות שמחת יו"ט ע"י בשר א"כ אכלו בתוך הסעודה, שהרי כתב "דהא שמחת יו"ט היא בסעודה ... ולא נקרא סעודה אלא באכילת בשר". ומשמע שהאכילה היא בתוך הסעודה דוקא.

החיוב לאכול בשר בליל שבועות

ולשיטת הרא"ש, יש לדון אם צריך לאכול סעודה בליל ראשון של שבועות (שהחיוב סעודה נובע מחיוב שמחה). הנה, בליל ראשון של פסח ובליל ראשון של סוכות יש חיוב לאכול פת משום המצוה לאכול כזית מצה או משום המצוה לאכול כזית פת בתוך הסוכה. אבל בליל ראשון של שבועות, מכיון שאין חיוב לאכול סעודה אלא מטעם שמחת יו"ט, שמא אין שמחת יו"ט בליל ראשון כמבואר בגמ' סוכה. ולפ"ז אם שכח לומר יעלה ויבוא בליל ראשון של שבועות, אין צריך לחזור, שאין חיוב שמחה, וממילא אין חיוב סעודה.

ואם אין חיוב לאכול בשר בליל ראשון של שבועות (כדעת השאגת אריה), יש להצדיק המנהג שנהגו לאכול מאכלי חלב בשבועות, ויש שאין אוכלים בשר כלל. ולכאורה הוא כנגד דעת הרמב"ם שפסק שחייב לאכול בשר משום שמחת יו"ט. ולפי הנ"ל יש לומר שסמכו על מה שאין חיוב שמחה בליל ראשון.

12. עיין בדרכי תשובה (פט:יט) שבאי מהדברי חיים שאין על מה לסמוך שלא לאכול בשר בליל ראשון של שבועות. והביא השערי תשובה (ארי"ת תקט"ב) שדייק מדברי המג"א שאף בליל ראשון של יו"ט יש חיוב לאכול בשר ודלא כהשאגת אריה. ועיין עוד בהערה 18.

אלו אומרים נשים חייבות בשמחה ... ובכלל אמרו ושמחת בחגיך מה שאמרו עוד והוא אמרם שמח בכל מיני שמחה מזה אכילת הבשר בחגים ושתיית יין ולבישת חדשים וחילוק פירות ומיני מתיקה לנערים ולנשים ... ולשון התורה הוא שנתחייב לכלול בשמחה זו גם את הדלים והאביונים והגרים.

ומבואר מדבריו, שהב' דינים בשמחה נכללים במצות שמחת יו"ט וכמו שהעיר הגר"ח, ונשים חייבות בשמחה של שלמי שמחה, אך לגבי השמחה הכללית, אין חיוב מצדה אלא בעלה מחוייב לשמחה.¹⁴

ועיין בדברי האב"י עזרי (הל' חגיגה) שדייק בלשון הרמב"ם "והשמחה האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה, ואלו הם הנקראים שלמי שמחת חגיגה שנאמר וובחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלקיך" וכתב:

הרי מפורש כתב שהמצוה היא לזבוח שלמים, וכן כתב בספר המצוות... שנקריב...ונראה מזה שיש חיוב הבאת קרבנות שלמי שמחה חוץ ממצות שמחת הרגל...שיש חיוב קרבן שמחה חוץ ממצות שמחת הרגל באכילת בשר קדשים, חיוב זה של הבאת קרבן בפעם אחד ברגל יוצא ולא צריך לזבוח בכל יום ויום, ואם פעם אחד הביא יצא, ושוב המצוה עליו רק לאכול בשר קדשים.

הרי לדברי האב"י עזרי מבואר שהחיוב של שלמי שמחה, היינו הבאת והקרבת שלמי שמחה ולא אכילתן. וכנראה, שלפי הרמב"ם נשים חייבות דוקא במצות שמחה של הקרבת שלמי שמחה (אף שלגבי המצוה של שמחה הכללית, אין חיוב מצדה אלא בעלה מחוייב לשמחה).

ויש לומר שהטעם לחילוק זה הוא שבעצם נשים היו צריכות להיות פטורות ממצות שמחה משום שהיא מצות עשה שהזמן גרמא. אמנם

שאין לישראל מצוה בעצם לשמוע ברכת כהנים, מ"מ חייבים הם לבוא לשמוע כדי שהכהנים יוכלו לקיים מצות ברכת כהנים. היוצא מזה הוא שאף שנשים פטורות בעצם ממצות שמחת יו"ט, הרי הן חייבות כדי שבעליהן יוכלו לקיים את המצוה.

והנה, הרמב"ם (הל' חגיגה פרק א הל' א) כתב "ונשים חייבות במצוה זו". וכן הוא בספר החינוך (מצוה תפח) "ונשים חייבות בשמחה מדאורייתא". אך הראב"ד (שם) כתב שנשים פטורות ממצות שמחת יו"ט, ורק יש חיוב על האנשים לשמת את נשותיהם. והרבה פרשו שהרמב"ם לא פסק כאב"י (קרושין לד:): שאשה בעלה משמחה, אלא פסק שאשה חייבת במצות שמחה מעצמה.

אך דברי הרמב"ם עצמם צריכים ביאור, שהרי כתב (הל' יו"ט פרק ו הל' יח) "והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ב"ין". משמע מדבריו, שאין הנשים חייבות במצות שמחה מעצמן, רק האנשים קונים להן בגדים ותכשיטין כדי לשמחם. ומשמע שס"ל להרמב"ם כשיטת אב"י וכהראב"ד שאשה בעלה משמחה.¹³ וא"כ איך אנו מיישבים הסתירה בין מה שכתב בהל' חגיגה שנשים חייבות בשמחה, לבין מה שכתב בהל' יו"ט שאינן חייבות מצד עצמן אלא שהאנשים חייבים לשמת את נשותיהם.

ונראה ליישב את הסתירה ע"פ דברי הגר"ח. לפי הגר"ח, יש ב' דינים במצות שמחת יו"ט. יש מצות שמחה שמקיימים ע"י שלמי שמחה, ויש מצוה שניה שהיא המצוה כללית שמקיימים ע"י דברים אחרים.

ועיין ברמב"ם בספר המצוות (מ"ע נד) שכתב:

והענין הראשון שאליו נרמו במצוה זו הוא להקריב קרבן שלמים ... והם נקראים בתלמוד שלמי שמחה ועל הקרבת שלמים

13. עיין בהשטות לשו"ת רע"א (ס' א) שהעיר שהרמב"ם בהל' יו"ט משמע בדברי הראב"ד בהל' חגיגה.

14. עיין במבטקי תורה (שם ס' עא) מאמר הרב ינאל רוזן שהעיר כן בדברי הרמב"ם.

בעצם בשמחה כללית), מהו גדר חיובן. ועיין בשו"ת רע"א (ס' א) שדן באשה ששכחה לומר יעלה ויבוא בברכת המזון ביו"ט. וכתב (עיין בהשמטות שם) שאין חיוב הסעודה בכלל החיוב שמחה, אלא הסעודה היא משום עונג יו"ט. לכן אף אם נשים חייבות במצות שמחת יו"ט, הרי הן פטורות מלאכול סעודה משום שמצות עונג היא מצות עשה שהזמן גרמא, ולכן אם שכחה מלומר יעלה ויבוא ביו"ט אינה צריכה לחזור.

ויש להעיר על דברי רע"א, שלדברי הרא"ש, הסעודה היא בכלל מצות שמחת יו"ט. לכן אם נשים חייבות במצות שמחת יו"ט, הרי הן ג"כ חייבות במצות סעודת יו"ט. ואם שכחו לומר יעלה ויבוא, חייבות לחזור ולברך.¹⁵

ולפי רע"א, שאין החיוב סעודה בכלל החיוב שמחה, ולכן בליל שבעות, יש עצה לאכול סעודה של מאכלי חלב, ואחר הסעודה יכול לאכול כזית בשר. וכבר הבאנו שלדעת הרא"ש, א"א לקיים שמחה בבשר אלא בתוך הסעודה.

יהי רצון שנוזק לשמחה שלימה בביאת גואל צדק ובבנין בית המקדש בב"א.

אעפ"כ התורה הקפידה שכל ישראל יהיו נכללים בשמחת החג.¹⁶ וזהו מש"כ הרמב"ם "ולשון התורה הוא שנתחייב לכלול בשמחה זו גם את הדלים והאביונים והגרים." ר"ל, שחלק מקיום מצות שמחה הוא שיסדר שגם האנשים שאין להם היכולת לשמח את עצמם, יהיו בשמחה. ובוהו י"ל שגם בנשים, אע"פ שבעצם אפשר להפטר אותן ממצות שמחה, עדיין יש חיוב על בעלה לסדר שהיא תהיה בשמחה במשך ימי החג, שהרי התורה הקפידה שכל ישראל יהיו בשמחה.¹⁷ אך כל זה מועיל בשמחה הכללית. אבל בנוגע לשמחה של הבאת שלמי שמחה, אי אפשר לשום אדם לשמח אותה, שאי אפשר להביא קרבן בשביל אחר. ומכיון שהתורה הקפידה שכל ישראל יהיה להם שמחה ביו"ט, וכמובן שהשמחה תהיה שלימה, התורה חייבה את הנשים להביא שלמים לעצמם, שבלי חיוב זה אי אפשר לנשים להיות שמחים בשמחה של הקרבת שלמי שמחה.¹⁸

חיוב נשים לאכול סעודת יו"ט

אך יש לעיין, אם באמת נשים חייבות בשמחת יו"ט (שלא כהרמב"ם והראב"ד אלא כהראשונים הסוברים שהן חייבות

15. עיין בספר ירושלים במועדיה (שבועות, עמ' ט) שמביא מהגרשז"א שהסביר שדגל מפסיק את האכילות משום שכשיש אדם מישראל השרוי בצער, הרי זה חסרון בשמחה של כל הרבים מישראל.
16. יש להזכיר שהחיוב שמחה שלו מחייב אותו לשמח את אחרים ממה שכתב הרמב"ם (שם) "וכשרוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים, אבל מי שנעל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו." כלומר, שחלק גדול ממצות שמחה שלו הוא לשמח את אחרים. וכמו כן כדי לקיים מצות שמחה חייב לשמח את בני ביתו.
17. שוב מצאתי בספר רנת יצחק (ראה יב"ח) שהביא כעין רעיון זה, והביא מקור לזה מן הפוסקים, עיי"ש.
18. וכן העיר השו"ת יביע אומר (או"ח חלק ו' ס' יח אות ג) שדברי רע"א "לאו מילתא פסיקתא היא כמבואר ברא"ש וכו'".

ויש כמה נפק"מ אם נשים חייבות במצות שמחת יו"ט:

- 1) אם נשים פטורות ממצות שמחת יו"ט, הרי הן פטורות מלאכול סעודת יו"ט (הרא"ש (ולרע"א בלא"ה פטורות משום שפטורות מעונג יו"ט). ואם הן חייבות, יש מחל' הרא"ש ורע"א אם הן חייבות בסעודה.
  - 2) האם הן חייבות לחזור ולברך כששכחו לומר יעלה ויבוא, והוא תלוי על הנ"ל. ועיין בפסקי תשובות (קפה:ו) שהאחרונים נסתפקו בדברי רע"א, אך כתבו שמשום ספק בריכות להקל, אין לה לחזור ולברך.
  - 3) האם נשים חייבות לאכול בשר ביו"ט: אם הן פטורות משמחת יו"ט, אינן חייבות לאכול בשר, אבל אם הן חייבות בעצם (ולא משום חיוב בעליהן), ריבן כאנשים בזה.
  - 4) הבדי שלחן (י"ד ס' קצח ס"ק קפב) כתב שמוחר לאשה לאכול בשר בחוה"מ ביום שלפני ליל טבילתה משום שמחת יו"ט. ומבואר שס"ל שנשים חייבות בשמחת יו"ט. אך בשו"ת דבר משה כתב לאסור משום שהמצוה היא על בעליהם ולא על הנשים בעצם.
- ועיין במ"ב (ס' תקכט ס"ק טו) שכתב שמצות שמחת יו"ט נוהגת גם בנשים.